

ПОЗИЦИЯ

относно предложенията за промени в Изборния кодекс, внесени за разглеждане в 48-то Народно събрание

Асоциация „Прозрачност без граници“ оценява като недопустим начина, по който се предлагат промени в изборното законодателство. Част от предложените изменения връщат назад към практики, които не оценяват адекватно рисковете в изборния процес, подкопават доверието в изборния процес и като цяло не изразяват ясна концепция за неговото провеждане.

За пореден път подчертаваме, че промени в изборното законодателство трябва да се извършват в спокойна политическа обстановка, въз основа на задълбочен експертен анализ на важните проблеми в изборния процес и в съответствие с международните стандарти на организациите, в които България членува. Вместо обсъждане на съществените дефицити сме свидетели на състезание между политическите партии за предлагане на промени „на парче“, които представляват отстъпление от достижения в изборния процес.

Категорично несъгласие трябва да изразим и с пълното negliжиране на правилата на законодателния процес. За съжаление то не е прецедент, макар и да сублимира в нощното заседание на Комисията по правни въпроси от 16 срещу 17 ноември. Тези правила от конституционен порядък са създадени както за да се осигури прозрачност на процеса по приемане на закони, така и за постигането на необходимото качество на законодателния процес и осъществяването на принципа за правна сигурност.

В този смисъл абсолютно недопустимо е върху проект на закон, който касае само паралелното осъществяване на изборен процес с хартиени бюлетини наред с използването на машини, да се внасят текстове, които касаят съвсем различна материя и то в навечерието на заседанието на ресорната комисия за второ четене. Това е в разрез както с и императивната забрана да се изменя съдържанието на вече приет на първо четене закон като се разширява неговия обхват, така и с конструктивната работа по закона, поради липсата на време народните представители да се запознаят с предложенията.

Едно от внезапно направените и приети предложения, е свързано със закриването на Гражданския съвет към ЦИК. Въпреки че Асоциация „Прозрачност без граници“ да не участва в този съвет, не можем да приемем неговото закриване, най-малкото защото

това е знаково за отношението към гражданското общество, неговите представители и демонстрира явно пренебрежение и отказ от диалог.

По същия начин може да бъде разчетено и създаването на препятствия за участие на представители на гражданския сектор, както за достъп до заседанието, така и в процеса на провежданата дискусия.

Приемането на радикални промени без предварителен обществен и експертен дебат, при отсъствието на ясни и категорични мотиви – каквито са приетите на нощното заседание: промяна на механизма за определяне на броя на народните представители от даден район, отпадането на избирателни райони (изборен район чужбина) е недопустимо и противоречи на всички принципи на обществения диалог.

Асоциация „Прозрачност без граници“ изразява своето разочарование от отхвърлянето от страна на народните представители на механизма на „преброителните центрове“. Този механизъм, както бе доказано чрез експерименталното гласуване в община Бобошево, е ефективен при намаляване на опасността от контролиран и купен вот и значително редуцира техническите грешки, волни или неволни, при броенето на бюлетините. Използването на съвременни технологии в преброителните центрове щеше да реши редица проблеми при гласуването с хартиени бюлетини като продължителното броене, риска от поява на недействителни бюлетини, огромния брой грешки при съставянето на протоколите и необходимостта да се поправят по неустановен ред.

За съжаление осъществяването на тази логична стъпка не се случи на ниво комисия – нашият призив е тя да бъде направена в пленарната зала и предложението за използване на преброителни центрове да бъде прието.

Такова действие силно би намалило подозренията, които витаят около истинските мотиви за завръщането на монопола на секционните избирателни комисии върху определянето на изборния резултат.

На сегашния етап на работа върху промените на Изборния кодекс се очертава най-трудният и водещ до най-много грешки подход – едновременно в секциите да се прилагат два начина на гласуване машинно и чрез бюлетини.

Това ще доведе до крайно негативни последици, изразяващи се в няколко насоки:

(1) извънредно натоварване на повече от 70 хиляди членове на избирателните комисии, които през деня ще се наложи да боравят с два типа бюлетини, с няколко броя протоколи и с технически устройства, а през нощта ще броят бюлетини и ще предават чували в изборни книжа;

(2) хаос в изборните помещения в процеса на гласуване и най-вече при броенето на бюлетините, съставянето на протоколите и при предаването на изборните книжа в районните избирателни комисии;

(3) разширени възможности за превръщане на валидни бюлетини в невалидни чрез надраскването им от членове на комисии в процеса на преброяване; увеличаване на броя на недействителните бюлетини до нивата от предишни избори;

(4) разширени възможности за неволни технически грешки и съзнателни манипулации при попълването на протоколите с резултатите от изборния процес;

(5) хиляди грешки и поправки в протоколите в резултат на преумора на членовете на комисии, които ще трябва да броят както хартиените бюлетини, така и разписките от машините.

Наред с изброените недостатъци, в представените законопроекта са negliжирани съществени проблеми, като: (1) липса на избирателен регистър, който да въвежда ред в избирателния процес; (2) липсата на добре обучени членове на секционните комисии и отказът от условия за създаване на капацитет на изборната администрация, особено на нивото на секционните комисии; (3) правилата за провеждане на предизборната кампания в обществените медии, които доведоха до уродливи форми на агитация през последната предизборна кампания; (4) условията за финансиране на предизборните кампании и неадекватността на механизмите за контрол на широк спектър от осъществяваните предизборни дейности;

Асоциация „Прозрачност без граници“ призовава народните представители да проявят отговорност при приемането на промени в изборното законодателство, като разгледат сериозно необходимостта от цялостна реформа в изборния процес.

Българските граждани и институциите, които прилагат изборното законодателство, имат нужда от законодателство, което да повишава прозрачността и контрола върху изборния процес и да създава доверие в правилата за избор на базисните демократични институции на страната.

София, 16 -17 ноември 2022 г.

АСОЦИАЦИЯ „ПРОЗРАЧНОСТ БЕЗ ГРАНИЦИ“